Raadsinformatiebrief

Datum : 24 maart 2023

Aan : 18 gemeenten: colleges B&W en gemeenteraden

Van : GMR: Groene groeiregio en Ontspannen regio (met lokale eindredactie)

Betreft : Regioarrangement, Vitaal Landelijk Gebied Gelderland, Groen-blauw raamwerk

---

1. Aanleiding

In deze raadsinformatiebrief wordt u geïnformeerd over het regioarrangement dat de Groene Metropoolregio dit jaar samen met haar achttien gemeenten, de provincie en de Waterschappen opstelt. Het regioarrangement ligt voor het vaststellen van de kaders in het najaar in gemeenteraden voor. In deze brief staat uitgelegd wat het regioarrangement inhoudt, uit welke opgaven (bouwstenen) het regioarrangement bestaat, hoe het zich verhoudt tot andere afspraken en programma's en wat proces en de planning voor het aankomende jaar zijn.

Een belangrijk opgave binnen het regioarrangement is de transitie van het landelijk gebied. Deze opgave werkt de provincie de komende maanden samen met onze en de andere Gelderse regio's uit in het programma Vitaal Landelijk Gebied Gelderland (VLGG; voorheen Gelders Programma Landelijk Gebied (GPLG)). Omdat deze opgave op dit moment zo actueel is, besteden wij er in deze brief extra aandacht aan. Wij gaan daarnaast in op Groene-blauw raamwerk met het rapport Vervlochten regio, dat wij als denkkader en inbreng voor het VLGG en het regioarrangement gebruiken.

2. Van verstedelijkingsstrategie naar regioarrangement en NOVEX ontwikkelperspectief

De ruimtelijke opgaven in ons land zijn groot en urgent en de ruimte is schaars. Alleen inpassen is niet genoeg. Om onze regio in balans te laten groeien, is het nodig om creatief om te gaan met de ruimte, keuzes te maken, slim te clusteren en middelen te organiseren.
Het regioarrangement is één van de twee sporen waar de Groene Metropoolregio samen met andere betrokkenen aan ruimtelijke plannen werkt. Het andere spoor is NOVEX-gebied. Hieronder leggen we uit wat het regioarrangement inhoudt, hoe dit samenhangt met andere ruimtelijke plannen en wat de wisselwerking tussen de twee sporen is.

Wat is het regioarrangement?
Het Rijk wil eind 2023 met alle provincies afspraken maken over hoe wij opgaven op het gebied van wonen, bereikbaarheid, energie, economie, landbouw en natuur, goed ruimtelijk kunnen inpassen. Het Rijk vraagt hiervoor een ruimtelijk voorstel van de provincie. De provincie Gelderland heeft besloten haar ruimtelijk voorstel vanuit haar zeven regio's op te bouwen op basis van een regioarrangement per regio. Een van de regio's is onze Groene Metropoolregio.

In het regioarrangement maken we als provincie, regio's, gemeenten en maatschappelijke partners (o.a. Waterschappen) afspraken over het gezamenlijk perspectief voor hoe we al deze opgaven in samenhang aanpakken voor de komende 20 tot 30 jaar. Formeel is het regioarrangement een (niet verplicht) interbestuurlijk programma op basis van de Omgevingswet dat in 2024 in werking treedt. De inzet is dat de overheden een overeenkomst aangaan voor een langjarige samenwerking en dat via een cyclisch proces de regioarrangementen worden geactualiseerd en nader uitgewerkt. Uitgangspunt is dat met het regioarrangement geen nieuw beleid wordt vastgesteld. Daar waar bijstelling van staand beleid nodig is, is het regioarrangement agenderend voor bestuurlijk/politieke besluitvorming bij de betrokken overheden.

Verstedelijkingsstrategie als basis voor het regioarrangement

De Groene Metropoolregio heeft samen met de regio Foodvalley, de provincies Gelderland en Utrecht, de Waterschappen en het Rijk in 2021 en 2022 de Verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley (hierna: verstedelijkingsstrategie) opgesteld en hierover verstedelijkingsafspraken gemaakt. Deze verstedelijkingsstrategie en -afspraken zijn vastgesteld door de gemeenteraden van de achttien gemeenten en dienen als basis voor het regioarrangement van de Groene Metropoolregio. Voor de Groene Metropoolregio zal het regioarrangement voor het overgrote deel bestaan uit de verstedelijkingsstrategie. Het regioarrangement is daarmee voor de Groene Metropoolregio een doorontwikkeling van haar verstedelijkingsstrategie. De verstedelijkingsstrategie bestaat uit de opgaven (in de verstedelijkingsstrategie heten dit bouwstenen) wonen, mobiliteit, economie en leefomgeving. Via de gebiedsprogramma's per deelgebied (Liemers, Spoorzone Arnhem-Oost, Veluwe(zoom), Middengebied en Nijmegen-West & Rijk van Nijmegen) worden de verstedelijkingsstrategie en de verstedelijkingsafspraken verder uitgewerkt en geconcretiseerd. Het regioarrangement kent echter drie belangrijke uitbreidingen op de verstedelijkingsstrategie, te weten: Programma Vitaal Landelijk Gebied Gelderland, Energie-infrastructuur en -transitie en Circulaire economie.

Regioarrangement en NOVEX ontwikkelperspectief

De Groene Metropoolregio en de regio Foodvalley zijn door het Rijk aangewezen als NOVEX-gebied. De zestien NOVEX-gebieden in Nederland vragen vanwege de grote ruimtelijke opgave en transities om een apart ontwikkelperspectief. Dat is het tweede spoor waar de Groene Metropoolregio werkt aan ruimtelijke plannen. In het NOVEX ontwikkelperspectief ligt de focus op de brede verstedelijkingsopgaven en de opgaven in het landelijke gebied (natuurversterking en landbouwtransitie). De verstedelijkingsstrategie is in aanpak en werkwijze een voorloper van NOVEX. Het regioarrangement past voor Groene Metropoolregio (en voor de regio Foodvalley) in de lijn om te komen tot dit gezamenlijke NOVEX ontwikkelperspectief. Het NOVEX ontwikkelperspectief loopt parallel op en zal eind 2023 – tegelijkertijd met de ruimtelijke puzzel van de provincie (de regioarrangementen van de zeven regio's tezamen) – klaar zijn. Het NOVEX ontwikkelperspectief bevat onderdelen zoals:

- Kenmerken en identiteit NOVEX-gebied
- Concrete bijdrage aan nationale programma's
- Samenhang met lopende gebiedstrajecten en plannen

In 2024 stellen de Groene Metropoolregio en de regio Foodvalley als NOVEX-gebied aan de hand van het NOVEX ontwikkelperspectief een uitvoeringsagenda met regionale investeringsagenda op.

Programma Vitaal Landelijk Gebied Gelderland (VLGG)

Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is een nationaal programma onder de Omgevingswet. Het beoogt een gebiedsgerichte en samenhangende aanpak voor het landelijk gebied.

Aan de provincies is gevraagd om hieraan invulling te geven: uiterlijk 1 juli 2023 moeten de provincies een “concept bod” voor het NPLG aan het Rijk aanbieden. Dit concept-bod bevat een wettelijk verplicht onderdeel in het kader van de Wet stikstofreductie en natuurverbetering. De provincie Gelderland geeft dit bod vorm via het VLGG. Het VLGG kent een brede doelstelling waarin voorstellen voor natuur, water, klimaat en landbouw samenkomen. De inhoud van het VLGG is, naast een bod voor het Rijk, ook inbreng voor het regioarrangement.

3. Opgaven (bouwstenen) regioarrangement

Voor de Groene Metropoolregio bestaat het regioarrangement voor het overgrote deel uit ruimtelijke opgaven zoals opgenomen in de verstedelijkingsstrategie. De uitbreiding van de ruimtelijk opgaven voor het regioarrangement voegen wij daar aan toe. Hieronder lichten we alle opgaven (bouwstenen) toe. Met bijzondere aandacht voor de opgave rondom het landelijk gebied.

Het zal niet lukken om alle (nieuwe) opgaven in het tijdsbestek van een paar maanden voldoende uit te werken voor het regioarrangement. We proberen dan procesafspraken te maken over verdere uitwerking.

A. Leefomgeving

Als Groene Metropoolregio hebben wij de visie om te groeien in balans. Een balans tussen groei in inwoneraantallen, wegen, fietspaden en werkgelegenheid en groei van de kwaliteit van onze leefomgeving: natuur, landschap, cultuur en cultuurhistorie, toerisme en recreatie. Om die balans te realiseren, is het belangrijk om te weten waar er kansen zijn voor versterking van natuur, landschap en cultuurhistorie. En ook waar wij die kansen kunnen combineren om bijvoorbeeld onze omgeving beter aan te passen aan het klimaat, meer ruimte te maken voor recreatie en toerisme en bezoekers beter te spreiden over de regio, duurzame energie op te wekken et cetera. Die kansen hebben wij in kaart gebracht in wat wij een Groen-blauw raamwerk noemen. In het rapport “Vervlochten regio” is dat Groen-blauw raamwerk verbeeld en verwoord. Het volledige rapport en een online samenvatting daarvan is te vinden via bijgaande link: Rapport Vervlochten regio. De kaarten in het rapport Vervlochten regio zijn verwerkt in de verstedelijkingsstrategie die gemeenteraden in het najaar van 2022 hebben vastgesteld.

In het rapport Vervlochten regio gaat het nadrukkelijk over *kansen* voor versterking. Het zijn *mogelijkheden*. In het rapport worden geen ruimtelijke afwegingen of keuzes gemaakt; daar is het rapport niet voor bedoeld. Het rapport is wel bedoeld als basis voor die ruimtelijke afwegingen en keuzes. Het rapport Vervlochten regio bestaat – grofweg – uit twee delen. Het eerste deel is een analyse van wat er al is: welke natuur, landschap en cultuurhistorie hebben we al in onze regio? Het tweede deel is een visie op kansen die er zijn op het versterken van wat er al is. Tot slot worden er elf ontwikkelingen in onze regio genoemd die op het eerste oog het meest kansrijk zijn om verder uit te werken. In het vervolgtraject wordt bekeken of dit inderdaad de ontwikkelingen zijn die verder uitgewerkt moeten worden, of dat er (ook nog) andere ontwikkelingen zijn waarvoor dat geldt. Deze uitwerking gebeurt stapsgewijs. Van een eerste nadere uitwerking in gebiedsprogramma’s, regioarrangement en programma VLGG tot inpassing in het ruimtelijk beleid van elke afzonderlijke gemeente.

B. Wonen

Voor de opgave wonen is recent een Woondeal 2.0 opgesteld (maart 2023) met daarin afspraken over de woningbouw en het realiseren van ongeveer 33.000 woningen tot en met 2030. De focus ligt enerzijds

op het realiseren van deze afspraken (met name betaalbare en binnenstedelijke woningbouw) en waar mogelijk kansen verkennen voor de woonbehoefte na 2030.
Voor de uitvoering hiervan, om randvoorwaarden in te vullen en knelpunten weg te nemen, hebben gemeenten financiën nodig. Voor de ontwikkeling van toekomstbestendige woningbouw met balans tussen klimaat (water en bodem sturend), natuur, biodiversiteit, circulariteit en verstedelijking worden toekomstscenario's voor de ruimtelijke opgave in onze regio verkend. Deze worden onderzocht in het programma Groene Metropool 2120. Het programma Groene Metropool is een onderzoeksprogramma dat de Groene Metropoolregio samen met de provincie en de Wageningen Universiteit uitvoert naar het in beeld brengen van de ruimtelijke opgave met vergezichten over 50 à 100 jaar. Het rapport Groene Metropool 2120 wordt voor achtergrondinformatie als bijlage bijgevoegd bij het regioarrangement in september / oktober.

C. Mobiliteit

Meer woningen, meer inwoners én meer bedrijvigheid betekent een groei van de mobiliteit. Een belangrijke voorwaarde om bij te dragen aan het oplossen van het woningtekort is verbetering van de bereikbaarheid. Zonder extra investeringen zijn de (nieuwe) woningen onbereikbaar, zo blijkt uit de mobiliteitsanalyse. Voor mobiliteit zijn er diverse maatregelen in beeld om te agenderen in het regioarrangement, zoals de uitwerking van de verstedelijkingsafspraken, met de versterking van fietsverbindingen (onder andere VeluweWaalpad), hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) en het MIRT onderzoek A12 Corridor.

D. Economie

Naar aanleiding van de verstedelijkingsafspraken die zijn gemaakt, is de volgende stap om te komen tot een economische programmering en ruimtelijke vertaling. De koers Economie van de Toekomst, bestaande uit zes thema's: netcongestie, circulariteit, logistiek, campussen, herstructureringen en balans wonen-werken, is de inbreng voor het regioarrangement. Borging van de economische programmering en ruimtelijke vertaling vindt plaats in het nieuwe Regionaal Programma Werklocaties (RPW) dat er op 1 januari 2025 afgerond moet zijn. Het rapport Economie van de toekomst wordt voor achtergrondinformatie als bijlage bijgevoegd bij het regioarrangement in september / oktober.

Circulaire economie

In het regioarrangement komt bij de bouwsteen Economie nu expliciet aandacht voor het thema circulaire economie. De Groene Metropoolregio heeft de ambitie om Circulaire topregio te zijn. Thema's waar aandacht voor is, zijn onder andere:

- Ruimte nodig voor Hoge Milieu Categorieën bedrijven. Gekeken wordt naar het optimaliseren van bestaande locaties en het zoveel mogelijk clusteren. Samen met de provincie brengen we hmc-locaties in beeld die zich in (te) dichte nabijheid van woningen (of toekomstige plannen voor woningbouw) bevinden en vanuit o.a. het streven naar brede welvaart idealiter op een andere locatie gevestigd zouden moeten worden.
- Krachtige inzet op verdichting, verduurzaming en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen.
- Circulaire bouw en infrastructuur. De regio kent een grote woningbouwopgave, waarbinnen circulair bouwen een belangrijke ambitie is.

E. Energie- infrastructuur en energietransitie

De energie-infrastructuur is niet meer vanzelfsprekend bij de ontwikkeling van projecten; netwerkcongestie werkt beperkend. De energie-infrastructuur moet vroegtijdig meegenomen gaan worden als randvoorwaarde in de ruimtelijke ontwikkeling en planvorming. In het kader van integraal programmeren en toewerken naar een toekomstig energiesysteem is een verkenning nodig naar de cluster vorming van vraag- en aanbod van energie. Hiermee kunnen we een slimme combinaties maken tussen de verstedelijkingsopgave, de mobiliteits- en warmtetransitie en de verduurzaming van bedrijventerreinen en land- en glastuinbouw. De netbeheerder verwacht een sturende rol en een helder afwegingskader van overheden. Het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) is een programma waar de energie-infrastructuur voor economisch perspectief in zal landen.

Klimaatopgave rond duurzame opwek

Tot 2030 werken wij in de regio toe naar het realiseren van 1,62 TWh duurzame opwek. De nieuwe Europese klimaatplannen en de nationale doelstelling van 55% CO_2 reductie in 2030 leggen nog een extra opgave neer. Ook na 2030 is inzet nodig op het realiseren van lokale duurzame opwek en het verlagen van het energieverbruik om zo een bijdrage te leveren aan deze CO_2 reductie doelen. Om de impact op het energienet te beperken is een match tussen de lokale opwek en het lokale verbruik noodzakelijk. Het realiseren van duurzame opwek staat voor onze regio nog in de kinderschoenen. Hetgeen wij hierover opnemen in het regioarrangement zal met name agenderend zijn; bijvoorbeeld afspraken om te komen tot onderzoek.

4. Proces en planning

Regioarrangement.

Proces en planning voor de totstandkoming van het regioarrangement worden voornamelijk bepaald door de deadline die het Rijk heeft opgelegd en ziet er als volgt uit.

Tot en met april wordt via ambtelijke en bestuurlijke werkgroepen en ateliers inhoudelijk gewerkt aan de opgaven binnen het regioarrangement.. In mei en juni is een periode van afstemming, verdere uitwerking en aanscherping. In de periode juni tot september is bestuurlijke besluitvorming gepland. In de maanden september en oktober de besluitvorming door gemeenteraden.

Het regioarrangement wordt voorgelegd aan de gemeenteraden om de kaders van het regionale ruimtelijke beleid vast te stellen. Met besluitvorming over het regioarrangement worden nog geen (definitieve) keuzes gemaakt. Het zijn uitgangspunten, denklijnen, kansen en middelen die worden vastgelegd voor een groene groeiregio in balans. Verdere uitwerking vindt plaats via de gebiedsprogramma's en de in 2024 uit te werken uitvoeringsagenda bij het NOVEX ontwikkelperspectief. Op een bepaald moment zal de samenwerking in de uitwerking en uitvoering van de verstedelijkings-strategie en -afspraken en het regioarrangement ook verankerd moeten worden in lokale omgevingsvisies en/of ander lokaal ruimtelijk beleid.

Groen-blauw raamwerk en VLGG

Als bijlage bij deze raadsinformatiebrief ontvangt u het Rapport Vervlochten regio over het Groen-blauw raamwerk. In de maand april heeft u als gemeenteraad de mogelijkheid om inhoudelijk het gesprek hierover te voeren.

De planning van het VLGG kan gaan wijzigen als gevolg van de uitkomsten van de Provinciale Statenverkiezingen. Vooralsnog is de planning dat in de maanden april en mei ambtelijk en bestuurlijk

het concept-bod VLGG nader wordt uitgewerkt. De mogelijkheid wordt onderzocht om in de maand mei per VLGG-gebied: Liemers (/Achterhoek), Veluwezoom en Rivierengebied een raadsledenbijeenkomst te organiseren om te reflecteren op het concept bod.
Uiterlijk 1 juli doet de provincie een concept bod aan het Rijk.

In de periode september en oktober consulteert de provincie via de formele inspraak de gemeenten (collegebevoegdheid) over het concept-bod VLGG. In november stellen Gedeputeerde Staten het VLGG vast. Het VLGG heeft dus een ander karakter dan het regioarrangement. Het VLGG wordt door de provincie vastgesteld, met inbreng van gemeenten (besluitvorming door colleges B&W). Het regioarrangement is ingestoken als wederzijdse, onderlinge afspraken, waarbij de Groene Metropoolregio ook besluitvorming voor gemeenteraden voorziet.

Planning
April
Gemeenteraden worden via onderhavige raadsinformatiebrief geïnformeerd over de doorontwikkeling van de verstedelijkingsstrategie via het regioarrangement. Met daarin expliciet aandacht voor de VLGG en het Groen-blauw raamwerk met het rapport Vervlochten regio.

Op 04 april besteed de gemeenteraad van Rheden tijdens een oriënterende vergadering aandacht aan de Rhedense thema's voor het VLGG.
Optioneel: in de maand april heeft u als gemeenteraad de mogelijkheid om op basis van deze raadsinformatiebrief en het Rapport Vervlochten regio inhoudelijk het gesprek te voeren over het Groen-blauw raamwerk.

Mei
GMR-Raadsledenbijeenkomst per deelgebied (Liemers, Veluwezoom, Rivierengebied) over het Vitaal Landelijk Gebied Gelderland (VLGG. Inbreng van de Groene Metropoolregio in het concept bod VLGG. Dit is gebaseerd op het Groen-blauw raamwerk. Tijdens dit gesprek kan ook het proces van de doorontwikkeling van de verstedelijkingsstrategie en het komen tot een regioarrangement en het NOVEX ontwikkelperspectief.

12 mei
Op 12 mei worden raadsleden via een GMR-bustour door regio geïnformeerd over de doorontwikkeling van de verstedelijkingsstrategie en de bouwstenen hierbinnen.

16 mei
Informerend inhoudelijk GMR-webinar over het regioarrangement. Webinar is primair bedoeld voor wethouders. Raads- en commissieleden zijn tevens uitgenodigd. Het webinar wordt opgenomen en is terug te kijken.

6 oktober
GMR-Raadsontmoeting najaar 2023. Tijdens de raadsontmoeting kan aandacht worden besteed aan de doorontwikkeling Verstedelijkingsstrategie naar het NOVEX ontwikkelperspectief. Ruimtelijke puzzel van de regio: kansen en keuzes.

september – oktober

Het regioarrangement ligt ter besluitvorming voor aan de gemeenteraden. De provincie consulteert colleges van B&W over het concept-bod VLGG.

1 november: Besluitvorming regioarrangement en VLGG afgerond.